

29 mei 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Meer eigenstandig niveau - voor specifieke functies Een beschouwing voor zo'n type Ad (en ook voor de 'verpleging'?)

1 Inleiding

Met de Associate degree kun je al heel veel kanten op. Uiteraard kan het gaan om doorstromen naar een aanvullend bachelorprogramma (zie een vorige nieuwsbrief), het vinden van een baan op niveau 5, het zelfstandig aan de slag gaan, het zoeken naar een functie in combinatie met allerlei vormen van scholing en zo zijn er nog wel meer scenario's te schetsen. Maar in dit nummer zoomen we in op een positionering van de Ad die mogelijk nog wat onderbelicht is gebleven nl. het vooral en specifiek neerzetten ervan als een echt zelfstandig traject. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld de directe verwante doorstroom om een bachelorgraad te verwerven niet meteen een optie is na het hebben behaald van het Ad-getuigschrift. We hebben dit vorige keer niet behandeld (had gekund), maar er is toen vooral gekeken naar wettelijke regelingen en de noodzaak om de WHW op allerlei cruciale plekken te gaan aanpassen. Voor het onderwerp van deze week is dat niet echt nodig... maar het kan overigens wel... een beetje...

Het gaat in dit geval om de toegang met een Ad-getuigschrift tot functies die echt op zichzelf staan en daarmee binnen bepaalde sectoren van de arbeidsmarkt een geheel eigen kenmerkende rol vervullen. Nog anders gezegd: Bachelorafgestudeerden komen in een eigen deel van het werkveld terecht met hun competenties, en de Ad-bezitters zijn vervolgens in de buurt daarvan aan te treffen, maar wel zodanig dat het overbruggen van die functies met elk hun specifieke werkzaamheden niet lukt met een programma dat binnen het formele hoger onderwijs twee jaren duurt.

Voor deze gedachte bestaat een inspiratiebron (evenwel niet te zien als een bron voor imitatie, dus niet meteen om maar 1-op-1 over te nemen), aan te treffen bij onze Vlaamse zuiderburen. Daar kent men ook de Associate degree, maar dan als Engelse benaming voor 'Graduaat', op niveau 5. Die Graduaatsopleidingen worden net als bij ons aangeboden door hogescholen. Maar daarbij valt echter de opleiding voor 'Basisverpleegkunde' op. Deze wordt sinds 2023 verzorgd door een school voor secundair onderwijs. Dat was dus tot voor kort ook al heel lang het geval maar toen onder de noemer 'hbo-5 Verpleegkunde'. Daar komen we nog op terug, op die aanpassing¹.

Bij de school voor secundair onderwijs moet je denken aan ons 'vwo' (want Vlaanderen kent alleen maar zesjarige secundaire opleidingen). Maar er is wel een samenwerking met een hogeschool nodig om de eisen voor het hoger onderwijs 'af te dekken', mede voor het kunnen doen van een specifiek brugprogramma om de graad Bachelor te verwerven. Dat brugprogramma is wat hier het 'aanvullend bachelorprogramma' wordt genoemd. Het is de 'brug' van niveau 5 naar niveau 6.

Het lijkt eigenlijk op hetgeen we in ons land in de wet zien bij het kunnen verzorgen van een Ad-opleiding op een mbo-locatie en daarvoor het ROC in te schakelen op basis van een specifieke samenwerkingsovereenkomst. Maar de hogeschool houdt alhier echter de volledige regie in handen en dat ligt in Vlaanderen bij die graduaatsopleiding voor Basisverpleegkunde wat anders.

1	Inleiding	1
2	Wat we hier belichten...	2
3	Vlaamse inspiratiebron – graduaat	2

¹ En aan het eind nog iets hierover voor Nederland... mogelijk voor meer studenten in de verpleging...

4	Specifiek model voor Ad en Bachelor toevoegen...	3
5	Kortom en dus...	4
6	Ad Basisverpleegkundige in Nederland?	5
	Annex	6

2 Wat we hier belichten...

Meteen maar even in het kort waar het in dit nummer voor het beoogde concept om draait, in een paar zinnen – om dan te gaan kijken naar het Vlaamse voorbeeld en vervolgens dit idee in het algemeen op een eigen wijze verder uit te werken voor de Nederlandse situatie en de mogelijkheden binnen de huidige structuur (en aan het eind dus specifiek voor een Nederlandse Ad Basisverpleegkundige, voor wat het waard is):

- Het gaat om een Ad-opleiding die nadrukkelijk focust op een bepaalde functie in een duidelijk af te bakenen deel van het werkveld, zodanig dat de afgestudeerden daarvan een geheel eigen plek innemen.
- De omvang van deze Ad-opleiding bedraagt minimaal 120 en maximaal 150 studiepunten om daarmee de eisen die aan de functies worden gesteld, volledig in het programma te kunnen opnemen.
- Deze afgestudeerden maken in dat werkveld deel uit van een structuur waarbij zij samenwerken met de afgestudeerden van de (verwante) bacheloropleidingen, en waarbij dus de functies op elkaar zijn afgestemd maar met eigen verantwoordelijkheden.
- De Ad-bezitters kunnen instromen bij de bacheloropleiding maar pas na een aantal jaren met relevante werkzaamheden en interne scholing en met inzet van een specifiek programma.

3 Vlaamse inspiratiebron - graduaat

Zoals gemeld betreft onze bron de 'Graduaatsopleiding Basisverpleegkunde' in Vlaanderen. U kunt deze paragraaf best overslaan... maar eigenlijk is het ook wel een creatieve manier om flexibel met een onderwijssysteem om te gaan. Dus...

Op een website van de overheid aldaar staat de volgende omschrijving – naast de vermelding dat het gaat nadrukkelijk gaat om een opleiding in het hoger onderwijs:

<p>De graduaatsopleiding Basisverpleegkunde duurt 3 jaar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je volgt ze in een school voor voltijds secundair onderwijs. De school werkt daarvoor samen met een hogeschool. • Je opleiding behoort tot niveau 5 van de Vlaamse kwalificatiestructuur: tussen secundair onderwijs en een professionele bacheloropleiding. • Met je diploma als gegradueerde basisverpleegkunde kan je het beroep van basisverpleegkundige uitoefenen. <p>Verskil met de bacheloropleiding Verpleegkunde die 4 jaar duurt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie de professionele bacheloropleiding Verpleegkunde afrondt, krijgt de titel van 'verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg'. • Na de graduaatsopleiding Basisverpleegkunde krijg je de titel van 'basisverpleegkundige'.
--

In het algemeen duurt de hbo-bachelor in Vlaanderen drie jaren. Maar vanwege Europese regels die aan opleidingen voor de gezondheidszorg worden gesteld, kennen ze een grotere omvang, dus in dit geval vier jaren. Tevens is daardoor 'ruimte ontstaan' voor de graduaatsopleiding die niet twee maar drie jaren omvat.

Een vraag die meteen opduikt is hoe deze twee functies zich tot elkaar verhouden. In Nederland kennen we 'mbo-verpleegkundige' en 'hbo-verpleegkunde', formeel op de niveaus 4 en 6 – dus niet op 5 en 6. Dit staat op de website van de Vlaamse overheid:

<p>De verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg zal verantwoordelijk zijn voor de organisatie en coördinatie van de verpleegkundige zorg.</p> <p>De basisverpleegkundige is een beoefenaar van de verpleegkunde die autonoom kan handelen in minder complexe situaties. In complexere situaties werkt hij binnen een gestructureerd zorgteam in nauwe samenwerking met de verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg of met de arts wanneer er geen verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg deel uitmaakt van het zorgteam.</p>
--

Er is aldus sprake van een duidelijke ordening als het gaat om de inzetbaarheid en de taken die mogen worden uitgevoerd. Het kan worden gezien als het hebben van een team waarbij de verpleegkundige de (eind)verantwoordelijkheid heeft in allerlei situaties. Men is in Vlaanderen als beroepsgroep duidelijk tevreden met de situatie die al gaandeweg is ontstaan, ook door de betrokkenheid bij het opstellen van de profielen die aan de niveaus zijn verbonden.

Dan komen we bij de doorstroom die kan plaatsvinden van niveau 5 naar niveau 6. Dit staat op de website:

Als gegradueerde kan je via een brugopleiding aan een hogeschool het bachelordiploma Verpleegkunde behalen.

Het gaat om 2 verschillende maar complementaire profielen die in de toekomst binnen een gestructureerd zorgteam zullen samenwerken.

Wat hier niet bij staat maar is te vinden bij de hogescholen zelf, is dat het aanvullend bachelorprogramma, dus in Vlaanderen het brugprogramma genoemd, 2,5 jaar omvat oftewel 150 studiepunten. De route via de graduaatsopleiding naar de Bachelor vraagt derhalve 5,5 jaar en geen 4 jaar. In dat brugprogramma zitten veel werkcomponenten en stages, dus het is daarmee heel erg sterk duaal ingericht. Deze aanpak zit ook in ons 'voorstel' verderop verweven, gelet op de verschillende opleidingsprofielen, wel met elkaar verwant maar toch nadrukkelijk gekoppeld aan andere type functies.

Overigens is het interessant om te zien wat de toelatingsmogelijkheden tot deze graduaatsopleiding zijn. In de annex staan ze vermeld. Zelfs met een Master mag men dit programma bekostigd doen, zoals dat ook in Nederland zou kunnen aangezien het om de sector gezondheidszorg gaat. De Vlaamse lijst is behoorlijk uitgebreid en deze laat zien dat er vele wegen zijn te bewandelen binnen het onderwijsstelsel.

4 Specifiek model voor Ad en Bachelor toevoegen...

Hetgeen hier nu verder als model wordt aangedragen heeft te maken met een situatie waarbij de functies die bij de Ad en de Bachelor behoren zich binnen eenzelfde deel van het werkveld bevinden – dus dat het eigenlijk gaat om 'gelijkgerichte opleidingen'. Maar vervolgens hebben ze dusdanig verschillende kenmerken dat het direct doorstromen met een Ad-getuigschrift naar een aanvullend bachelorprogramma met een omvang van twee jaren simpelweg niet voor de hand ligt.

In de beginfase van de invoering van de Ad met pilots, als een programma binnen de Bachelor, was het niet mogelijk om binnen de sector Onderwijs met Ad's aan te komen zetten. Dat had onder meer te maken met de formele bevoegdheden en dus de inzetbaarheid van afgestudeerden. Toen de Ad evenwel eenmaal echt wettelijk was verankerd, werd door de overheid ingestemd met het ontwerpen van een Ad voor de positie van 'onderwijsondersteuner', vooral gericht om mbo-studenten als 'onderwijsassistent'. Maar het vervolgens opteren voor de Pabo bleek toch behoorlijk lastig te zijn, met de concrete vraag of de onderwijsondersteuner met een eigen competentieprofiel wel in twee jaren die brug naar het docentschap zou kunnen slaan. Op dit moment is de optie voor het worden van leraar via de Ad zonder meer mogelijk, maar deze aanpak is dan toch vooral te zien in de beroepsgerichte sectoren en bij het gaan verzorgen van praktijkvakken. Denk daarbij aan het vmbo en het mbo en aan branchegerichte opleidingen.

Te zien is dat in dit soort gevallen veelal wordt geopteerd voor het vasthouden aan het aanbieden van leerroutes van vier jaar, met in principe voor de Ad en de Bachelor ieder twee jaar. In bepaalde sectoren van het werkveld kan evenwel de behoefte bestaan om van deze 'eis' te kunnen afwijken of dat dit in de komende jaren gaat gebeuren vanwege de groeiende belangstelling voor het Ad-aanbod, ook in sectoren van het werkveld alwaar deze opleiding eerst niet inpasbaar leek te zijn. Door een ander concept te gebruiken kan daarvoor wellicht een opening worden geboden, met voor zowel de Ad en de Bachelor meer 'bewegingsvrijheid' qua beroeps- en opleidingsprofiel.

Even tussendoor voor de goede orde: Een andere situatie is uiteraard het hebben van Ad-opleidingen waarbij eigenlijk helemaal geen sprake is van een mogelijkheid om binnen een redelijke hoeveelheid tijd in een verwante doorloop de graad Bachelor te behalen. De Ad is dan als zodanig 'stand-alone' te verzorgen, zonder een duidelijke verwantschap en connecties met functies op niveau 6. Mogelijk is dit een onderwerp voor een volgende keer.

Voorzet voor een concept

Hier geven we een voorzet voor een het concept met de Ad en de Bachelor als 'ankerpunten'. Het is verder aan de hogescholen om hun werkvelden te scannen op de aanwezigheid van functiehuisen waarbij de Ad en Bachelor een rol kunnen (gaan) spelen. Denk dan ook mede aan de situatie waarbij mbo'ers nu ook al kunnen doorgroeien door middel van het volgen van allerlei beroepsgerichte scholingstrajecten met non-formele kwalificaties (privaat), maar waarbij het nu niet voor de hand ligt om daarvan een Ad-programma te maken. Zoiets kan dus lastig zijn vanwege de doorloop naar de Bachelor maar ook vanwege het risico om daarmee de flexibiliteit van het non-formele aanbod te verliezen in een bepaalde sector.

Hier een mogelijke aanpak die valt in te zetten:

- Op basis van de analyse van een werkveld wordt bepaald dat het een goede optie is om een Ad en een Bachelor te hebben voor het te hanteren functiehuis maar dat de koppeling van deze twee opleidingen met een doorlopende leerroute geen voorwaarde is.
- Ontwerp een Ad-programma voor dat deel van het werkveld zodanig dat het optimaal is afgestemd op functies op niveau 5. Daarbij moet de mogelijkheid bestaan, binnen de wetgeving en ter beoordeling van de NVAO, om een omvang ervan te hebben van maximaal 150 studiepunten. De extra ruimte van maximaal 30 studiepunten is te gebruiken voor het finetunen van de leeruitkomsten. Daarbij kan bijvoorbeeld ook blijken dat bepaalde eenheden op niveau 6 nodig zijn, gelet op de werkzaamheden die moeten worden verricht om zo goed mogelijk een positie in te vullen. Maar het kunnen ook eenheden op niveau 4 zijn, als dat uit de analyses van de functies naar voren komt.
- Op een gegeven moment kan gaan blijken dat een doorgroei binnen een bedrijf of organisatie een prima optie is. Daarbij wordt dan mede gekeken welke functies er zijn die passen bij het beroeps- en opleidingsprofiel van een of meer bacheloropleidingen. Op basis daarvan wordt in overleg tussen de werkgevers en de betreffende werknemers binnen de sector een plan van aanpak gemaakt. Het bundelen van de krachten door de hogescholen is superhandig om voldoende werknemers hierin mee te nemen.
- Dat kan inhouden dat in aanloop naar het gaan volgen door een groep werkenden van een aanvullend bachelorprogramma dat in een deeltijdse dan wel duale vormgeving nominaal twee jaren omvat, wordt vastgesteld:
  - Welke extra werkervaring is nodig om de doorloop soepel te laten verlopen... hoe is die op te doen binnen de bestaande functies of in aanvulling daarop via specifieke constructies?
  - Welke aanvullende scholing is nodig om 'goed en actueel' voorbereid aan bepaalde onderwijseenheden van het aanvullende programma te kunnen beginnen?
- Deze aanvullende zaken, te zien als een brugdeel, zijn mede afhankelijk van de inhoud van het aanvullend bachelorprogramma, als een afstudeerrichting te beschouwen.
- Het is tevens aan de examencommissie van de bacheloropleiding om te bezien of er vrijstellingen zijn te verlenen, leidend tot een verkort programma.

5 Kortweg gezegd...

Hetgeen hierboven is aangekaart is natuurlijk niet revolutionair. Er is nu ook al sprake van situaties waarbij de Ad- en de bacheloropleiding niet echt verwant zijn, ook al leiden ze op voor functies in eenzelfde deel van het werkveld. De bijbehorende werkzaamheden kunnen daarbij sterk uiteenlopen, op 5 en 6. Ook is het nu gewoon mogelijk om na een Ad meteen te gaan werken en op basis van werkervaring en het behalen van certificaten bij een bachelor in te stromen en daarmee een verkorting van het aanvullend programma te bewerkstelligen.

De essentie van dit voorstel is dat de leerroute als zodanig uit drie delen bestaat, dus dat er sprake is van een situatie waarin directe doorstroom van de Ad naar de Bachelor simpelweg niet kan zonder een extra 'omweg' te bewandelen:

- Ad-opleiding (nominaal 2 tot 2,5 jaren)
- Werkperiode (mede met gerichte werkervaring en specifieke scholing)
- Aanvullend bachelorprogramma (nominaal 2 jaren).

Dus hiermee is mogelijk om als hogescholen afspraken te maken met werkgevers over het volgen van alumni, het verzorgen van aanvullende scholing (privaat) en het binnenhalen van werkenden voor het behalen van de bachelorgraad. Daarmee wordt mede ingespeeld op de groei van de

instroom bij Ad-opleidingen en de terugloop bij de Bachelor. Binnen het 'levenlang ontwikkelen' speelt die opzet ook mee, ook als de betrokken personen niet kiezen voor het doen van het volledige aanvullend bachelorprogramma.

Maar maak met elkaar afspraken over wie als hogeschool voor welk traject het voortouw neemt. Bundel de krachten en voorkom versnippering van tijd, geld en energie.

6 Tot slot dit nog even: Ad Basisverpleegkundige in Nederland

Recent werd bekend dat ondanks de sterk groeiende behoefte aan mensen in de zorg, het aantal ingeschreven studenten in het mbo en hbo relatief sterk is gedaald. In de coronaperiode was de belangstelling aan het stijgen maar kennelijk is het effect van de 'status' van de zorg weer een heel stuk weggeëbd. Misschien zien toch ook veel mbo'ers en havisten op tegen het moeten volgen van een vervolgopleiding die nominaal vier jaren duurt – al kunnen mbo'ers vaak vrijstellingen krijgen.

Het kunnen gaan ontwikkelen van een Ad Basisverpleegkundige naar Vlaams model zou wellicht mede voor die mbo'ers een optie zijn om zich niet te hoeven meten met de hbo-verpleegkundige maar zich via die Ad kunnen gaan specialiseren rond een paar thema's, in te zetten binnen een team. Ze kunnen daarmee een eigen rol invullen, met wellicht dieper gravende kennis rond die thema's.

Ook kan het mogelijk een traject zijn voor zij-instromers die in het werkveld al gaandeweg rond zo'n thema veel praktijkervaring hebben opgedaan.

Het kan dus een Ad van 150 studiepunten zijn, maar dat is verder een zaak van overleg binnen de beroepsverenigingen en de netwerken voor zorginstellingen. Daarbij kan ook een eventuele doorstroom naar de hbo-bachelor verpleegkunde onder de loep worden genomen.

Het is maar een idee...

Annex

Toelatingsvoorwaarden Graduaatsopleiding Basisverpleegkunde in Vlaanderen

Om toegelaten te worden tot de graduaatsopleiding Basisverpleegkunde, moet je voldaan hebben aan de leerplicht. Je moet dus 18 jaar of ouder zijn vóór 31 december van het schooljaar waarin je je inschrijft.

Daarnaast moet je 1 van de volgende studiebewijzen bezitten:

- Een studiegetuigschrift van het 2de leerjaar van de 3de graad van het secundair onderwijs, uitgereikt tot en met het schooljaar 2023-2024
- Een diploma van secundair onderwijs, onderwijskwalificatie niveau 3, uitgereikt vanaf het schooljaar 2024-2025
- Een diploma van het secundair onderwijs, uitgereikt tot en met het schooljaar 2024-2025
- Een diploma van secundair onderwijs, onderwijskwalificatie niveau 4, uitgereikt vanaf het schooljaar 2024-2025
- Een diploma van secundair onderwijs
- Een certificaat van een opleiding van het secundair onderwijs voor sociale promotie van minimaal 900 lestijden
- Een certificaat van een opleiding van het secundair volwassenenonderwijs van minimaal 900 lestijden
- Een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie
- Een certificaat van het hoger beroepsonderwijs
- Een diploma van het hoger beroepsonderwijs
- Een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan
- Een diploma van bachelor of master
- Een studiebewijs dat krachtens een wettelijke norm, een Europese richtlijn of een internationale overeenkomst als gelijkwaardig met een van de bovenstaande studiebewijzen is erkend

Heb je geen van deze studiebewijzen? Dan moet je slagen voor een toelatingsproef om te kunnen inschrijven. Contacteer de instelling waar je de opleiding wil volgen, om die mogelijkheid te bespreken.